

В ПАМЕТ НА ПРОФ. КАМЕН МИХАЙЛОВ (1954 – 2018)

Панайот Карагъзов

Софийски университет Св. Климент Охридски

През май тази година преждевременно ни напусна изследователят, преподавателят, ерудитът и приятелят Камен Михайлов.

Камен Михайлов завършва специалността „Българска филология“ в Софийския университет през 1978 г. и оттогава до смъртта си работи в Института за литература на БАН, където извървява дългия академичен път от филолог специалист до професор и научен секретар на Института. През 1988 г. защитава кандидатска дисертация, през 2000 г. се хабилитира, а от 2012 г. е професор и доктор на филологическите науки.

Камен Михайлов е автор на книгите: „Текст и контекст у Ботев“ (2000), „Петко Славейков – поетически послания“ (2002), „Български/булгарски образи в рускоезична среда“ (2014) и „Мемоаристиката на ранните руско-турски войни“ (2015); съставител е на три книги и сборници и е автор на над двеста студии и статии, публикувани в престижни научни списания в България и чужбина. Изнасял е лекционни цикли в Софийския и Пловдивския университет, в Семинара по български език и култура за чуждестранни българисти и слависти на Софийския университет и е бил дългогодишен гост-професор в Брянския университет в Русия и Будапещенския университет „Лоранд Йотвьош“ в Унгария. За приносите му в проучването на творчеството на Сергей Есенин през 2015 г. му е присъдена престижната награда на името на изтъкнатия руски поет.

Научните интереси на Камен Михайлов се разпростират от изследването на Българското възраждане през детайлното проучване на творчеството на баща и син Славейкови, културната антропология, медиевистиката, фолклора и историята на идеите до съвременното сравнително литературознание. Апогей на разностранните му научни дирения е монографията „Български/булгарски образи в рускоезична среда“, която е посветена на съдбата на български културно-исторически феномени, възприети и трайно утвърдени в рускоезична среда през периода VIII – XX век. В книгата Камен събира, систематизира и анализира внушителен брой текстове, персоналии, съби-

тия, визуален и разпевен богослужебен материал с особен оглед на първоначалната им рецепция и последвалата през съответните развойни етапи на Руската държава тяхна трансформация. Интердисциплинарният материал е интерпретиран чрез средствата на сравнителната текстология и културология, чрез които изследователят изтъква идеологическите мотиви за умишлено извършените промени. Изследването представя нов тип концептивност относно присъствието на българското културно наследство в руска среда и ролята му в нея. Авторът разглежда редица дискутирани в медиевистиката явления, като Кирило-Методиевото дело, южнославянските влияния, манипулациите със старобългарските ръкописи, заличаването на етноопределители и културните въздействия. К. Михайлов представя своите виждания, оспорвайки и преразглеждайки утвърдени представи за значението на редица процеси и дейци, като често аргументира тезите си и чрез използването на новооткрити или малко известни писмени и визуални паметници. Не на последно място, изследването по перфектен начин потвърждава приоритетната роля на приемащата страна в процеса на рецепцията.

Искрената любов на Камен към руския език, култура и литература не пречи на обективната оценка на опитите за размиване на произхода на наши културни феномени и превръщането им в руски, както пословичният му атеизъм не бе пречка да открие важни факти за утвърждаването и развитието на християнството в православния ареал.

Не по-малко разнообразна бе и извънакадемичната дейност на Камен Михайлов, в която той се прояви като талантлив поет, композитор и резбар на икони.

Поклон пред делото и паметта му!

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

I. Монографии

Петко Славейков – поетически послания. 1827 – 2002. София: „Ариадна“, 2002. 176 с.

Български/булгарски образи в рускоезична среда. София: „Тангра“ Тан Нак Ра ИК, 2014. 740 с.

Мемоаристиката на ранните руско-турски войни. София: Печатница DPX, 2015. 430 с.

Текст и контекст у Ботев. София, БАН, 209 с. [електронна книга]
http://www.ilit.bas.bg/images/pdf/books/TEXT_U_BOTEV.pdf

II. Съставителство, коментар, редакция

Петко Славейков. Съчинения. Том I. Епика. София: Фигура, 2001 (съавт. със Ст. Михайлова).

Петко Славейков. Съчинения. Том II. Лирика. София: Фигура, 2003 (съавт. със Ст. Михайлова).

- Климент Бранички и Търновски (Васил Друмев). Документи и материали. София: Карина М, 2005. (откривател на документите, съставител и редактор е М. Смолянинова) [редакция, коментар, бележки, показалци].
- Васил Друмев (Митрополит Климент). София: Издателски център „Боян Пенев“, 2012. (автор на монографичното изследване е М. Смолянинова) [редакция, коментар, бележки, показалци].
- Устав на Българското книжовно дружество. Юбилейно фототипно издание с приложения. София: Издателска къща „Боян Пенев“, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2014. [съставителство и коментар].

III. Статии/ студии

A. В чужди издания

- Петко Славейков и Чехия. – In: Prace z dejin slavistiky v dobe obrozeni. Univerzita Karlova. Praha, 1990, 165 – 172.
- Устная и письменная словесность в творчестве Софрония Врачанского. – Славяноведение, 1998, № 2, 89 – 100.
- Тенденция болгарских художественных повествований о эретизме и концептивность русской исторической мысли по этой теме. – В: Компаративні дослідження слов'янських мов і литератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Київ, 2008, 345 – 352.
- Семантика, прагматика и контекстуальность одной античной записи (заметки по археологической семиотике). – В: Русский сборник, Брянск, 2008, 32 – 38.
- Сведения о болгарях в русской среде XI – XX вв. – В: Компаративні дослідження слов'янських мов і литератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Збірник наукових праць. Випуск 11. Київ, 2010, 364 – 377.
- История Иоана Штриттера и его истории. – В: Сборник научных трудов памяти Ю.В. Журова. Мир в новое и новейшее время. Брянск, РИО БГУ, 2010, 180 – 195.
- Престиж и престижность в болгарском обществе. – В: Болгария и Россия (XVIII – XX вв.). Взаимопознание. Москва: ИС РАН, 2010, 163 – 179.
- Болгарские переводы текстов Есенина: опыт характеристики. – В: Проблемы научной биографии С.А. Есенина. Москва – Константиново–Рязань: Пресса, 2010, 253 – 273.
- Советские образы в болгарском культурном пространстве. – В: Русское наследие в странах Центральной и Восточной Европы. Материалы межгосударственной научной конференции 5 – 8

- юлия 2010 г., приуроченной к 600-летию битвы при Грюнвальде. Фонд „Русский мир“. Брянск: РИО БГУ, 2010, 9 – 20.
- Участие Болгарии во Второй мировой войне. – В: Победа в Великой отечественной войне – великий подвиг советского народа. Материалы межвузовского Круглого стола. Брянск, 2011, 77 – 92.
- Специализированные коммуникативные ситуации. Антропо-терратоидные акты. – В: Славянские языки и культуры: прошлое, настоящее, будущее. Материалы IV Международной конференции (Иркутск, 24 – 25 мая 2011 г.). Иркутск, 2011, 204 – 211.
- „Македонский вопрос“ в дневнике Богдана Филова. – В: Проблемы славяноведения. Сборник научных статей и материалов. Вып.13, Брянск, РИО БГУ, 2011, 123 – 150.
- Восприятие Есенина в Болгарии. – В: Сергей Есенин: диалог с XXI веком. Москва – Константиново – Рязань: 2011, 216 – 230.
- „Стояние на Угре“ и болгарские образы на Руси. – В: Текст: филологический, социокультурный, региональный и методологические аспекты: материалы IV Международной научной конференции (Тольятти, 17 – 19 ноября 2011 года). В 2 части. Тольятти, ТГУ, 2011, Ч. I, 239 – 250.
- Сергей Есенин и Болгария. – Есенинский вестник. Издание Государственного музея-заповедника С.А. Есенина. Вып. №1, (6), 2012, 78 – 82.
- Лингвистические тексты в Кирилло-Мефодиевской традиции. – В: Наследие академика И.И. Срезневского и славянский мир: языки, культура, образование (к 200-летию со дня рождения ученого). Сборник научных трудов. Рязань, 2012, 75 – 83.
- „Неизвестное“ произведение Григория Цамблака. – Одеська болгаристика. Науковий щорічник, 2009 – 2010, № 7–8, Одеса: Одеський національний університет. 2012, 29 – 39.
- Рецепция Нового мира у Сергея Есенина („Железный Миргород“) и Алеко Константинова („До Чикаго и назад“). – В: Сергей Есенин и русская история. Сборник трудов по материалам Международной конференции, посвященной 117-летию со дня рождения С.А. Есенина и году российской истории. Москва – Константиново – Рязань: ИМЛИ, ГМЗ, РГУ им. С. Есенина, 2013, 81 – 90.
- Пространственная обусловленность коммуникативных жанров. – В: Славянские языки и культуры: прошлое, настоящее, будущее. Материалы V Международной научно-практической конференции. Иркутск, 21 – 22 мая. Иркутск: ИГЛУ, 2013, 231 – 239.
- Жанр литературной молитвы и творчество Есенина. – В: С.А. Есенин: диалог с XXI веком. Москва – Константиново – Рязань: ИМЛИ, РГУ им. С. Есенина, 2014, 123 – 134.

- Мотив возвращения на родину в лирике Сергея Есенина, Пенчо Славейкова и Димчо Дебелянова. – В: Сергей Есенин и его современники. Сборник научных трудов. Москва – Константиново – Рязань: ГУП РО „Рязанская областная типография“, 2015, 306 – 324.
- Рецепция Лермонтова в Болгарии. Предварительные заметки. – В.: Lermontov in 21-st century literary criticism. Collective Monograph. Budapest, Eötvös Loránd University, 2015, 225 – 233.
- Програмата „Българските книги“. – В: Българистични четения. Сегед: JATEPress, 2016, 439 – 449.
- Болгарский след в крещении Киевской Руси (новые доказательства). Русский сборник. Брянск, 2016, № 8/2, 159 – 162.
- Верификация современных исторических исследований. – Новые исторические перспективы, 2016, № 4 (5), 23 – 30. УДК 94.
- A „bolgár“ könyvnyomtatás Budáu. Kulturális kánon és dekanonizacio. – In: Magyarország es a keleti kereszténység – templomok, kultuszok, nyelvemlékek. Budapest: Bolgar Kulturális Forum, 2016, 152 – 169.
- Болгария: участие в „двух фазах“ Второй мировой войны. – В: К 75-летию начала Великой Отечественной войны: На грани катастрофы. Част I. Брянск: ООО ИД „Историческое сознание“, 2017, 208 – 221.
- Via Danubius. – In: Opera Slavica Budapestinensia. Symposia Slavica. Nexus Linguarum. Köszöntő kötet a 80 éves Nyomárkay István akadémikus tiszteletére. Budapest: ELTE BTK, Szlav Filológiai Tanszék, 2017, 243 – 254.
- Българските книжници. – В: Българистични четения, Сегед – 2017. Szeged: JATEPress, Szegedi Tudományegyetem, 2017.
- Версията на Павел. Правилата на светия апостол, превърнали се в православен канон. – In: Opera Slavica Budapestinensia. Symposia Slavica. Velencétől Dubrovnikig. Köszöntő kötet Vig István tiszteletére. Budapest: ELTE BTK, Szlav Filológiai Tanszék, 2018, 171 – 185.

Б. В български издания

- Едно становище за „На Острова на блажените“. – Литературна история, 1980, № 6, 41 – 52.
- Неизвестно писмо на Григор Пърличев до Петко Р. Славейков. – Антени, № 15, 9 апр. 1980, с. 3.
- Неизвестни материали от „На Острова на блажените“ на Пенчо Славейков. – Литературна мисъл, 1981, № 2, 125 – 131.

- Лицата на непознатия Пенчо Славейков. – Език и литература, 1981, № 5, 84 – 95.
- София отпреди век (материали, събрани от Петко Славейков). – София, 1982, № 8, 14 – 16.
- София отпреди век. София, 1982, № 9, 43 – 44 и 47 – 48.
- Бунтът-Погромът. Сведения за Априлското въстание, записани от Петко Славейков. – Народна култура, № 18, 2 май 1986, с. 3.
- Шопите (записки на Петко Славейков). – София, 1987, № 2, 39 – 40.
- Петко Славейков и езикът. – Янтра, 1987, № 8, 184 – 190.
- Ветрен (Хисарджик). Краеведски разказ от П.Р. Славейков. – Септември, 1987, № 12, 231 – 237.
- Социални, културни и литературни аспекти на устното словесно творчество през Възраждането. – Във: Втори международен конгрес по българистика. Доклади, № 11, София, 1987, 367 – 374.
- Литература и фолклор в „Изворът на Белоногата“. – В: Петко Рачев Славейков. 1827 – 1987. Научни доклади и съобщения. Трявна, 1987, 66 – 72.
- Реторическата традиция в Българското възраждане. – Език и литература, 1987, № 5, 91 – 100.
- Народнотворческата традиция и литературните процеси в Българското възраждане (С оглед на творчеството на П.Р. Славейков). – Български фолклор, 1988, № 1, 51 – 59.
- Ботевата традиция (Непубликуван отзив на П.П. Славейков за поета-революционер). – Земеделско знаме, № 58, 11 март 1988, с. 3.
- След погрома (Сведения за жертвите през бунтовния април, записани от големия български възрожденец Петко Славейков). – Земеделско знаме, № 101, 1 май 1988, с. 5.
- Проблеми на жанра през Българското възраждане. – Литературна мисъл, 1988, № 4, 67 – 77.
- Да се знае! Летописни бележки от Голямо Белово за потурчването на Чепинското корито, събрани от П.Р. Славейков. – Пламък, 1988, № 8, 171 – 175.
- Памет за кървава дан. Непубликувани бележки на Петко Рачов Славейков за Кресненско-Разложкото въстание. – Отечество, 1988, № 18, 26 – 27.
- В сбити редове. Летописни бележки за София и Софийско, събрани от П.Р. Славейков. – София, 1988, № 10, 41 – 42.
- Съзнание за жанровост през епохата на Възраждането. – Литературна история, 1988, № 17, 3 – 17.
- Варненският период на П.Р. Славейков. – Литературен фронт, № 35, 31 авг. 1989, с. 4.

- Динамика на литературните стереотипи. – Литературна мисъл, 1990, № 10, 34 – 41.
- Христо Ботев и Пенчо Славейков. – В: Христо Ботев. Нови изследвания. София: 1990, 113 – 119.
- Априлов – съставител, преводач и издател на „Български грамоти“. – В: Васил Априлов и българската възрожденска култура. Габрово, 1990, 106 – 111.
- Жанрът като възприемател – възприемателят като жанр. – В: Жанр и възприемател през Възраждането. Велико Търново, 1991, 14 – 17.
- Типология на културните пластове в Българското възраждане. Продуктивност и перспективи. – В: Литература и култура. София: 1992, 210 – 217.
- „Духовен прочит“ на митрополит Климент Търновски като прочит на една литературна тенденция. – В: Васил Друмев. Юбилеен сборник. Шумен, 1992, 86 – 97.
- Жанрова семантика и жанрова прагматика. Опит за моделиране на жанровите процеси през Българското възраждане. – Литературна мисъл, 1992, № № 5 – 6, 116 – 126.
- Войната за сътворение на националното битие. – Летописи, 1993, № № 9 – 10, 184 – 191.
- Константин Фотинов в българския възрожденски културен процес. – В: Печат и литература. София: 1994, 126 – 130.
- „Цариградски вестник“ и случаят Александър Екзарх. – В: Печат и литература. София, 1994, 173 – 179.
- Пеев – Войников, или типология на защитните реакции на българския възрожденски културен модел. – В: Тодор Пеев. Научни изследвания. София, 1994, 25 – 32.
- Неизвестна статия на Пенчо Славейков. – Език и литература, 1994, № 1, 111 – 126 (съавт. със Ст. Михайлова).
- Православен и литературен канон. – Български език и литература, 1998, № 2, 32 – 37.
- Моделите на транс- и интраобщностите. – Балканистичен форум, 1997, № 3, 184 – 192.
- Равнището на литературност през Българското възраждане. – Във: Възрожденският текст. Прочити на литературата и културата на Българското възраждане. В чест на 70-годишнината на проф. Дочо Леков. София, 1998, 88 – 92.
- Ботев на английски. Посвещение в тайната на българския космос. – Литературна мисъл, 1999, № 1, 132 – 142.
- Културни и литературни процеси в София през Възраждането. – В: София. 120 години столица. Издава Българската академия на

- науките със съдействието на столичната община. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2000, 313 – 318.
- Цитирацият Ботев. – В: Традиция, приемственост, новаторство. В памет на Петър Динеков. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 309 – 316.
- Поезията на Петко Славейков. – Български език и литература, 2001, № 4, 25 – 33.
- За един неподозиран принос на Славейковци в българската народоука. – В: Превращенията на словото. Юбилеен сборник в чест на доц. Ю. Николова. Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Научни трудове. Филология. Пловдив, 2001, Т. 39, кн. 1, 73 – 82.
- Добро и зло в интерпретацията на П.П. Славейков. – Литературен форум, № 17 (501), 30 апр. – 6 май 2002, с. 8.
- Реториката на Ботев или загадката на една снимка. – Пламък, 2002, № № 11 – 12, 33 – 38.
- Обредната система в „Шибил“, ритуалността като структурен функционализъм и художествено-литературна типология. В: Йордан Йовков. Нови изследвания 2. 120 години от рождението му. София: Издателски център „Боян Пенев“, 66 – 75.
- Смъртта като топос на спасението. Анализ на стихотворението „Гора“ от Д. Дебелянов. – В: Дебелянов. Съвременни интерпретации. Библиотека „Разночетения“ № 2. Велико Търново: Издателство „Слово“, 2003, 51 – 58.
- Вечният свят на мига. Анализ на стихотворението „Миг“ от Д. Дебелянов. – В: Дебелянов. Съвременни интерпретации. Библиотека „Разночетения“ № 2. Велико Търново: Издателство „Слово“, 2003, 177 – 186.
- Превъплъщенията на културните модели. Традиция, актуализация, провокация (С оглед делото на Софроний и Йоаникий Лихуди). – В: Разночетенията на текста. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Кирил Топалов. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2003, 93 – 105.
- Жанрогенеративни ситуации. Диалектика на българския възрожденски литературен развой. – В: Словесност и литература. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на проф. д.ф.н. Енчо Мутафов. – Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2003, 125 – 131.
- Стиховоорганизационна контекстуалност на Ботевата поезия. – Във: Вечните страсти български. Почит към Тончо Жечев. Со-

- фия: Издателски център „Боян Пенев“, „Корпорация Развитие“ КДА, 2004, 150 – 164.
- „Свободата на всеки народ...“ – Л. Каравелов. Революционер. Писател. Публицист. 170 години от рождението на Любен Каравелов. Юбилеен лист. София, 2004, септ. с. 4.
- Устна и писмена словесност в творчеството на Софроний Врачански. – В: Софроний Врачански. Сборник изследвания. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2004, 80 – 102.
- „Майце си“. – В: Ботев. Съвременни интерпретации. Велико Търново: Слово, 2005, 130 – 142.
- Несоциализирана, частично социализирана и късносоциализирана литература. Литература на намеренията. Литература на невъзстановената контекстуалност. – В: Въобразените текстове на Българското възраждане. В чест на Стефана Таринска. София: Издателски център „Боян Пенев“, 2005, 32 – 47.
- Иван Д. Шишманов и културната политика – възрения и действия. – В: Иван Д. Шишманов – Форумът. Шишманови четения. Книга 1. София: Карина – Мариана Тодорова, 2005, 200 – 207.
- Следходници и предшественици: Пенчо Славейков и Христо Ботев. Критически оценки. – Литературна мисъл, 2006, № 2, 42 – 70.
- Сказание о 12-ти пятницах в позднем возрожденческом списке попа Панчо Димитриевича. – Scripta & e-Scripta, 2008, Vol. 6, София: Издателски център „Боян Пенев“, 351 – 368.
- Ненаписаните, но публикувани произведения на Пенчо Славейков. – В: Стоян Михайловски, Пенчо Славейков – ракурси на модерното. София: Издателски център „Боян Пенев“, 2009, 247 – 258.
- Стълбата на българските стракове. – В сб.: Сред текстовете и емоциите на Българското възраждане. Сборник в чест на Румяна Дамянова. София: Изток-Запад, 2009, 360 – 367.
- Поетическите послания на братя Миладинови. Дни на Миладинови. 2011, София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 120 – 132.
- Григор Пърличев и кодовете на Българското възраждане. – В: Григор Пърличев и братя Миладинови. Нови изследвания и прочити. 2011. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2012, 17 – 41.
- Ботев – Пенчо Славейков: мотивен и стихов паралелизъм. – В: Литературознанието като възможност за избор. Сборник в чест на Рая Кунчева. София: Контекст, 2012, 162 – 179.

- Идеи за културна европеизация у Пенчо Славейков. – Български език и литература, 2012 (LIV), № 3, 199 – 210.
- „Неизвестно“ произведение на Киприан. – В: Славяните. Общество, религия, култура. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на професор д.ф.н. Панайот Карагьозов. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2012, 266 – 271.
- Историзмът на Михайло Ломоносов, историзмът на Паисий Хилендарски. – Език и литература, 2012, № № 3 – 4, 41 – 60.
- Образология: несполучливият владетел. – Във: Време и история в славянските езици, литератури и култури. Сборник с доклади от Единадесетите национални славистични четения. 19 – 21 апр. 2012. Том втори. Литературознание. Фолклор. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2013, 111 – 116.
- Образология. Нюанси към грешната земя и грешните хора. – В: Култура, история, поезия. Надежда Драгова и Първан Стефанов в българската култура и наука. Сборник с изследвания. София: Издателски център „Боян Пенев“, 2014, 242 – 251.
- Идеи на Александър Екзарх и Петър Берон за уреждането на българската просвета. – Език и литература, № № 3 – 4, 2014, 85 – 90.
- Първобитието на славянското „койне“. – Е-списание за хуманитаристика и извори „Дзяло“, г. II, 2014, № 4.
- Теории и практики през Българското възраждане. В: Медиите между мисията и бизнеса. Юбилейна научна конференция 29 окт. 2013. УНСС, Голяма конферентна зала. София: Издателски комплекс УНСС, 2014, 30 – 35.
- Борбата за църковно влияние в Киев X – XIV в. – В: Движение и пространство в славянските езици, литератури и култури. Сборник с доклади от Дванадесетите международни славистични четения. София, 9 – 10 май 2014. Том втори. Литературознание и фолклористика. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2015, 51 – 57.
- Един неуспешен опит за християнска коалиция срещу Османската империя през XV в. – В: Стопански миграции, институции и организационен живот на българите в диаспора. София: Издателска къща „Арка“, 2015, 217–247.
- „Българското“ книгопечатане в Буда. Културен канон и деканонизация. – В: Стопански миграции, институции и организационен живот на българите в диаспора. София: Издателска къща „Арка“, 2015, 217 – 247.
- За „гачевознанието“ или за „Бероновия комплекс“. – Език и литература, 2016, № № 1 – 2, 8 – 21.

Константин Философ и Методий Моравски: образът на духовния водач в рускоезична среда. – В: Академик Петър Динеков и хуманитарната наука – идеи, позиции, концепции. Сборник с материали от Колегиума, посветен на 100 години от рождението му. София: Мултипринт, 2018, 315 – 340.

IV. Редакция

Пенчо Славейков. Съчинения. Том I. Епика. София: Фигура, 2001.

Пенчо Славейков. Съчинения. Том II. Лирика. София: Фигура, 2003.

Енциклопедия „Българско възраждане. Литература, периодичен печат, литературен живот, културни средища“. Том I А – Й. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2014.

IN MEMORY OF PROF. KAMEN MIHAYLOV

✉ **Prof. Panayot Karagiozov, DSc.**
University of Sofia
Sofia, Bulgaria